

اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح حمایت از هنرمندان و استادکاران صنایع دستی»

مقدمه

کمتر کشوری را در جهان می‌توان یافت که نظیر کشورمان از نظر پراکنش صنایع دستی در نقاط مختلف کشور، تنوع صنایع دستی (بیش از ۲۰۰ رشته) و نیز انعکاس غنای فرهنگی در صنایع دستی قابل مقایسه باشد. کسب میزبانی همزمان دو شهر اصفهان به‌عنوان «پایتخت جهانی صنایع دستی» و تبریز به‌عنوان «پایتخت جهانی فرش دستباف» از سوی شورای جهانی صنایع دستی حاکی از پذیرش این واقعیت در جهان دارد. حفظ، تقویت و حمایت از صنایع دستی کشور هم به‌واسطه پیامدهای ارزشمند اقتصادی بعضاً غیرقابل مقایسه با دیگر مشاغل واجد اهمیت است و هم به‌دلیل انعکاس ارزش‌های فرهنگی کشور سزاوار توجه است. با توجه به همین موارد، ۲۹ نفر از نمایندگان شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۹۵/۵/۲ طرحی با عنوان «حمایت از هنرمندان و استادکاران صنایع دستی» ارائه کرده‌اند. طرح مزبور پس از چندین بار بررسی در کمیسیون اصلی تغییرات محتوایی یافت و نسخه نهایی آن با عنوان «طرح حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی» در کمیسیون صنایع و معادن در مورخ ۱۳۹۶/۳/۲ تصویب شد، لذا گزارش حاضر به بررسی آخرین مصوبه کمیسیون در تاریخ فوق‌الذکر می‌پردازد. از آنجایی که تبیین جهت‌گیری‌های اصلی طرح مهمتر از بررسی جداگانه مواد آن است، گزارش حاضر ضمن اتخاذ رویکردی کلان به طرح مهمترین نقاط قوت و ضعف آن را مورد بررسی قرار داده است.

بررسی کارشناسی طرح «حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی»

ارزیابی کلیات

تطبیق ویژگی‌های ذاتی صنایع دستی بر بندهای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی آشکارا این حوزه را از جمله حوزه‌های مورد توجه این سیاست‌ها قرار داده که شاید تأکید بند «۵۱» سیاست‌های کلی برنامه ششم مبنی بر حمایت صنایع دستی را بتوان در همین راستا قلمداد کرد. همچنین طرح حاضر را می‌توان در راستای تحقق موارد متعدد نقشه مهندسی فرهنگی کشور قلمداد نمود. علیرغم توانمندی کشور در حوزه صنایع دستی باید تصدیق کرد که وضعیت این حوزه از نظر حمایت از تولید، جلوگیری از افول و بعضاً نابودی برخی رشته‌ها، آموزش بین‌نسلی، حمایت در فروش و صادرات صنایع دستی و مهمتر از همه نیروی انسانی شاغل در این بخش در وضع مناسبی قرار ندارد. فارغ از اینکه از منظر مجلس شورای

مخصوص سخن علمی

مشخصات طرح

دوره دهم - سال اول

شماره ثبت:

۱۴۲

شماره چاپ:

۳۰۸

تاریخ چاپ:

۱۳۹۶/۳/۸

معاونت پژوهش‌های

اجتماعی - فرهنگی

دفتر: مطالعات

فرهنگی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۷۰۱۵۱۱۶-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۶/۳/۱۶

اسلامی کدام یک از این مشکلات راه حل تقنینی و کدام یک نظارتی دارد، نفس مورد توجه قرار گرفتن حوزه‌ای که تا پیش از این کمتر مورد توجه قرار می‌گرفت، امری ممدوح و حاکی از مشخص بودن پتانسیل‌های اقتصادی و فرهنگی این حوزه برای نمایندگان محترم است.

از اصلی‌ترین نقاط قوت طرح تدبیر برای انسجام‌بخشی میان وظایف ذینفعان حاکمیتی این حوزه است که مواد (۳)، (۴)، (۵)، (۶)، (۹) و (۱۰) طرح از جمله آنهاست. مهمترین موضوعات مورد توجه در این طرح را می‌توان در محورهای زیر خلاصه کرد:

- تقویت و حمایت از صنایع دستی از منظرهای:

- بازاریابی و فروش
- حمایت مادی و معنوی نیروی انسانی
- کاهش هزینه تمام شده تولید
- تقویت تقاضای صنایع دستی.

ازسوی دیگر ضعف‌ها و ایرادات قانونی در طرح ارائه شده وجود دارد که صرفاً به مهمترین آنها اشاره می‌شود:

● مشخص نبودن تعاریف واژگان و بی‌نظمی ساختاری

در ابتدای طرح باید گستره فعالین و هنرمندان صنایع دستی به صورت مشخص، دقیق و غیرقابل تفسیرهای چندگانه تعریف شود. شاید چنین استنباط شود که با تعریف ماده (۱) طرح از رشته‌های صنایع دستی چنین امری حاصل شده است حال آنکه ابهام در فعالین مستقیم، واسط و غیرمستقیم رشته‌های ذکر شده در ماده (۱) موجب می‌شود تا در حوزه اجرا با تفاسیر موسع و یا محدود از گستره فعالین و هنرمندان صنایع دستی مواجه شده و عملاً اختلاف میان دستگاه‌های اجرایی با یکدیگر و نیز با ذینفعان را در پی خواهد داشت. همچنین از نظر ساختاری بهتر است کلیه تعاریف اشاره شده از جمله تبصره ذیل بند «ث» ماده (۳) در ابتدای طرح آورده شود.

● شفاف نبودن برخی از مواد طرح

شفاف نبودن برخی از مواد طرح و یا ارتباط آن با قوانین موجود مشاهده می‌شود. برای مثال در ماده (۱) دولت مکلف شده که «قانون بیمه اجتماعی قالیبافان، بافندگان فرش و شاغلان صنایع دستی شناسه‌دار» را برای کلیه واجدین شرایط اجرا نماید. براساس بند «ت» ماده (۱) و ماده (۲) آیین‌نامه اجرایی قانون بیمه اجتماعی قالیبافان، بافندگان و شاغلین صنایع دستی شناسه‌دار سازوکار بیمه شاغلین صنایع دستی وجود دارد. به موجب قوانین فوق، فردی شاغل در صنایع دستی قلمداد می‌شود که مدرک مهارت فنی از سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای داشته باشد، اما به استناد تبصره «۳» ماده (۲) و تبصره ماده (۱) تشخیص مصادیق و واجدین شرایط به ترتیب برعهده وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان میراث فرهنگی گذاشته شده است که عدم شفافیت را در پی خواهد داشت. همچنین باید به صراحت واژه‌های هنرمند و فعال صنایع دستی تعریف شود تا قانون مصوب قابلیت اجرا داشته باشد.

● ایرادهای قانونی

در موارد متعددی مواد پیشنهادی طرح واجد ایرادها و ابهامات قانون اساسی است، از جمله:

الف) ایراد اصل هفتادوپنجم قانون اساسی

ماده (۲) - تسری دایره شمول قانون به هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی که منجر به افزایش هزینه‌های عمومی می‌گردد.

ماده (۷) - از آنجا که در ماده (۷) دولت مکلف گردیده است تا بخشی از تسهیلات مسکن خود را به گروه‌های موضوع این قانون (هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی) اختصاص دهد و این امر منجر به افزایش هزینه‌های عمومی می‌گردد؛ مغایر اصل هفتادوپنجم قانون اساسی است.

ماده (۸) - تخصیص اعتبار صندوق از درآمدهای سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری که منجر به کاهش درآمدهای سازمان می‌گردد.

ماده (۱۱) بندهای «ب و ت» - به واسطه دارا بودن بار مالی برای دستگاه‌های دولتی مغایر اصل هفتادوپنجم قانون اساسی است.

ماده (۱۲) - تصویب کمک‌هزینه تحصیلی در نهایت به افزایش هزینه‌های عمومی منتهی می‌شود.

ماده (۱۳) - منابع مالی دولت را کاهش می‌دهد.

ب) ابهام در طرح

عبارت «کلیه واجدان شرایط» در ماده (۲) از این حیث که مشخص نگردیده آیا منظور واجدین شرایط در طرح یا قانون می‌باشد دارای ابهام است (طرح حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی یا قانون بیمه تأمین اجتماعی قالیبافان، بافندگان فرش و شاغلان صنایع دستی).

د) در خصوص ماده (۸) با توجه به اینکه آن بخش از بودجه مؤسسات عمومی غیردولتی که از بخش غیردولتی تأمین می‌شود از نظارت مجلس شورای اسلامی خارج می‌باشد و نیز موقوف نمودن چگونگی تأسیس و اداره این صندوق‌ها به اساسنامه مصوب هیئت وزیران به واگذاری صلاحیت‌های تخییری به قوه مجریه منجر می‌شود و محدودیت نظارت مجلس شورای اسلامی را به دنبال خواهد داشت. البته ایجاد «صندوق توسعه صنایع دستی ایران» فی‌نفسه منعی ندارد، اما اختصاص منابع مالی به آن از منابع عمومی و سایر صندوق‌ها محل اشکال است. بنابراین منابع آن باید صرفاً از محل درآمد حاصل از تولیدات هنرمندان تأمین شود و هیئت مدیره نیز به انتخاب خود آنان باشد نه دولت.

ه) در برخی موارد نظیر بند «ب» ماده (۱۱) به نظر می‌رسد ورود مجلس شورای اسلامی به موضوعات جزئی نظیر بند مذکور در قالب قوانین دائمی قابل توجیه نباشد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

همان‌طور که گفته شد در این زمینه خلأ قانونی وجود داشته و لذا وجود قوانینی که بتواند زمینه حفظ و تقویت صنایع دستی کشورمان را فراهم آورد، ضروری است. برخی از مواد طرح به لحاظ ایرادهای قانونی قابل دفاع نمی‌باشد و صرفاً آن دسته از مواد که فاقد ایراد و ابهام قانونی می‌باشند (۳، ۴، ۵، ۶، ۹ و ۱۰) قابل دفاع است.